

**Statsminister
Gro Harlem Brundtland**

Kontroller mot framføring

**Innlegg i Stortingets EU-debatt
27. april 1994**

President,

De vedtak vi fatter i Stortinget har som sitt viktigste mål å sikre trygghet for folks hverdag og framtid. Det står strid om disse vedtakene, fordi partiene i denne sal har ulike syn på hvordan samfunnet bør utvikle seg. Slik vil det fortsette. Det er et kjennetegn ved demokratiet - i Norge og i andre demokratiske land.

Politisk står de sosialdemokratiske verdier og visjoner sterkere enn på lenge. Gjennom dette århundre har arbeiderbevegelsen kjempet fram en velferdsmodell som har gjort hverdagen tryggere for vanlige folk. Helsevesenet, trygde- og pensjonsordningene, utdanningssystemet og eldreomsorgen gir størst trygghet og de beste tilbud når vi tar felles ansvar.

To forhold avgjør vår egen velferdspolitik: De politiske valg vi selv gjør, og den økonomiske evnen vi har til å betale for politikken. Slik er det i dag, og slik vil det være i framtiden, enten Norge er medlem av EØS som i dag, eller av EU. Velferdspolitikken er hvert lands eget ansvar. Det er helt naturlig i et Europa der landene har sine egne tradisjoner og erfaringer.

Til tross for variasjonene er landene i EU velferdssamfunn. Velferdsstaten har jo sitt utspring i Europa. Sosialdemokratiet var den førende kraft for å skape det moderne velferdssamfunnet. Og sosialdemokratiet har vært en pådriver for utviklingen av EU-samarbeidet. Derfor er det meningsløst når vi også i denne debatten hører at medlemskap vil sette norske velferdsordninger i fare. Om vi hadde måttet gå bort fra så sentrale verdier som en aktiv offentlig sektor, utdanning for alle, likeverdige helsetilbud og den tryggheten som Folketrygden gir oss, ja da ville jeg ikke kunne anbefale medlemskap i EU.

President,

Senterpartiets leder sa i går at hun undret seg over de som kunne framstille EU som et stort fredsprosjekt. Deretter viste hun til tragedien i det tidligere Jugoslavia for å vise hvordan det kunne gå med en union.

Jeg skal la den siste bemerkningen ligge. Den er blitt grundig kommentert av andre. Men når det gjelder undringen vil jeg si: Ja, det

er ingen dårlig karakteristikk å se EU som et fredsprosjekt. De som sier at et slikt samarbeid ikke har vært forsøkt tidligere har rett. EU har ingen historisk parallell. Dette dreier seg om et frivillig samarbeid. Det som nå vokser fram mellom demokratiske land i Europa er en ny etappe i demokratiets utvikling. Det er demokratiet og tilliten mellom demokratier som både har sikret freden og gjort EU mulig.

Det var i Europa at nasjonalstaten ble skapt. Den var og er en viktig ramme for tilhørighet mellom folk. Men opp gjennom århundrene greide ikke Europa å sikre freden mellom nasjonalstatene. Historien forteller oss at landene måtte verge seg mot hverandre fordi ingen kunne være trygge på at spillereglene ble fulgt. Ofte var den ene stats beskyttelse av seg selv selve kilden til usikkerhet for andre. Landene ble viklet inn i rustningskappløp og tragiske kriger. Freden krevde måtehold, tilbakeholdenhet og en gjensidig tillit som altfor ofte manglet.

Ja, EU er også et fredsprosjekt. Utviklingen av EU etter krigen er det mest fremgangsrike og varige forsøk på å forme et fellesskap som kan forene Europas folk til vern om fred og velferd. Slik kan Europa utvikle sitt mangfold uten at det fører til konflikt, vold og ødeleggelse. EU erstatter ikke nasjonalstaten, men er et nødvendig tillegg til den.

Behovet for mer fellesskap mellom landene er blitt forsterket. Vi trenger et rettssamfunn, ikke bare i hvert enkelt land, men på tvers av de grenser der mennesker ferdes, varene fraktes og pengene flyttes gjennom dataterminalene. I dag flyter kapitalen fritt, miljøutslipp kjenner ikke landegrenser og etnisk og nasjonal uro truer freden i mange områder av Europa. Hvorfor skal vår politiske styring da stoppe ved grensestasjonene? Det er derfor vi trenger et demokrati som også virker utover landegrensene. Det er derfor vi har behov for å utvikle et tilleggdemokrati.

Samarbeidet i EU er en nødvendig forutsetning for nasjonal styring der nasjonalstatens institusjoner alene kommer til kort. Og det opplever vi stadig oftere i en tid der det treffende er sagt at nasjonalstaten er for liten til å løse menneskenes store problemer, men for stor til å løse menneskenes små problemer.

Vi tar viktige beslutninger for folks hverdag i kommunestyre, fylkesting og Storting. Men så oppdager også vi at dette ikke lenger er nok. Vår selvråderett svekkes av at våre styringsverktøy bare gjelder på norsk jord. Det er vårt store demokratiske dilemma.

Om Norge deltar i EU-samarbeidet, så betyr ikke det at viktige politiske områder forsvinner ut av norsk politikk. Ved å delta gir vi oss selv nye muligheter til å forme vår egen framtid i tillegg til det vi kan bestemme oss for i Norge.

I Europa lever vi i et skjebnefellesskap. Vi kan ikke vende ryggen til vår egen geografi og historie. Felles problemer må løses i fellesskap og ikke

ved at hver enkelt tar seg til rette. Ikke noe land kan stole bare på egne krefter. Ideen om at hvert land kan styre alene, har aldri vært så fjern som i dag.

Vi oppgir ikke selvråderetten ved å inngå samarbeid. Selve grunntanken bak EU-samarbeidet er at landene gir avkall på egenrådigheten, og muligheten til å ta seg til rette på andres bekostning. Vi mener faktisk det er riktig at andre land tenker på konsekvensene også for oss når de fatter sine beslutninger. Ikke minst er det viktig at de store landene ikke skal kunne overse de små. Norge har erfart hvor store miljøbelastninger som rammer oss utenfra. 90% av den sure nedbøren kommer fra andre land.

Senterpartiets leder får begrepet felles til å lyde som noe farlig. Jeg ser det annerledes. Det er et betydelig framskritt at landene i Europa kan snakke om felles politikk på områder som økonomi, valuta, utenriks- og sikkerhetspolitikk. Det er et dårlig alternativ om landene velger å gå hver sin vei. Det tjener hverken freden, arbeidsplassene eller miljøet.

Felles politikk er først mulig når det er lagt et grunnlag for felles politikk, dette er ikke noe som kan bli påført landene. Det er en lang historisk prosess som har ført til at EU-landene i dag kan enes om mer fellesskap. La meg da minne om at på en lang rekke områder, som miljø, bistand og fredsbevarende tiltak har Norge lenge vært pådriver for sterkere internasjonalt samarbeid og for flere fellesskapsløsninger.

Europa står overfor en lang rekke uløste oppgaver knyttet til fred, sysselsetting, miljø og velferd. Det ser vi alle. Det er landene selv og de demokratisk valgte regjeringene som må bære ansvaret - for det som er gjort - og for det som må gjøres. Det blir feil å si at det er EU som sådan som er ansvarlig. Det er å fraskrive regjeringer og folkevalgte sitt ansvar. For samarbeidet i EU er et resultat av hva medlemslandene får til i fellesskap.

Også i denne debatten har vi fått høre påstander om at EU er en ny statsdannelse og at Norge vil gi opp sin selvstendighet ved medlemskap. Men slike påstander står i klar strid med den oppfatningen EU-landene selv har av sitt eget samarbeid.

EU har utviklet seg siden 1957. Antall deltakere er økt fra 6 til 12. Om få måneder kan det øke til 16. Innholdet i samarbeidet er også utvidet - etter landenes eget ønske. Men det er noe som ikke har endret seg; dette er et samarbeid av selvstendige land. Den tyske Forfatningsdomstolen har gjort sine vurderinger av Maastricht-traktaten. Domstolen slår fast at det er folkene i medlemslandene som gjennom sine nasjonale parlamenter sikrer det demokratiske grunnlaget for EU. Samarbeidet er uttrykk for samlet politisk vilje og mål fra de landene som deltar. Domstolen trekker et klart skille mellom en forbundsstat, som USA er, og det samarbeid mellom selvstendige stater, som EU er. Omfanget av

samarbeidet og fullmaktene til EU er fastlagt i traktaten, og EU kan ikke gå utover de fullmaktene som landene har gitt.

Europa-parlamentet spiller en viktig rolle i EUs beslutningsprosess. Men de ledende demokratiske kontrollorganer kan ikke være noe annet enn landenes nasjonalforsamlinger. I Ministerrådet, som tar de politiske beslutninger i EU, møter landenes regjeringsmedlemmer. Det Norge vil mene her, må Regjeringen ha støtte for i Stortinget. Beslutningene tas av statsråder som står demokratisk ansvarlig.

Samtidig er det nødvendig at EU-landene arbeider videre med å sikre så stor åpenhet som mulig i beslutningsprosessen. Det må skje i hvert land og i de fora der landene møtes til drøftelser og beslutninger. Som medlemmer av EU vil Norge og de andre nordiske landene slutte seg til dem som arbeider for mer åpenhet og innsyn i EUs beslutningsprosesser.

President,

Regjeringen har gitt sin støtte til innholdet i EU-samarbeidet slik landene har utviklet det innen rammen av Den europeiske union. Vi støtter et politisk samarbeid for å sikre fred, slik det framgår av retningslinjene for et nærmere samarbeid om utenriks og sikkerhetspolitikk. Vi ønsker et nærmere samarbeid for å sikre stabilitet og forutsigbarhet for bedrifter og arbeidsplasser, slik det framgår av retningslinjene for økonomi og valutapolitikken. Og vi vil ta kraftigere felles løft for å løse alle de miljøoppgavene som vi ikke kan løse hver for oss.

Nå har vi så fått svar på de spørsmål vi måtte avklare gjennom forhandlinger. EU har vist vilje til å fornye sitt eget regelverk og ta hensyn til norske og nordiske forhold. Vi har fått en avtale som sikrer grunnlaget for et levedyktig landbruk i alle deler av landet. Vi kan videreføre en aktiv distriktspolitikk og sikre bosetting og verdiskapning i distriktene. Vi har fått slått fast vår suverene eiendomsrett over petroleumsressursene. Vi har sikret vår eiendomsrett til fiskeriressursene og fått trygghet for at den felles fiskeripolitikk i nordlige farvann skal baseres på dagens norske forvaltningsregime.

Med dette forhandlingsresultatet vil Regjeringen anbefale det norske folk å si ja til at Norge blir med i det samarbeidet mellom europeiske land som skjer innenfor Den europeiske union.

Ved folkeavstemningen vil det norske folk stå overfor et valg; å fortsette med en EØS-avtale eller å delta i EU-samarbeidet.

EØS og et EU-medlemskap har klare likheter, men også viktige forskjeller. Begge sikrer vår deltakelse i det indre marked, der det er felles regler for styring av markedskreftene. Allerede lenge før EØS-avtalen trådte i kraft ved årskiftet, har den gitt norske bedrifter en

forutsigbarhet som er avgjørende for investeringer som igjen er en forutsetning for sikre og varige arbeidsplasser.

EØS var i hovedsak svaret på de utfordringer vi møtte som følge av det indre marked. Men EØS-avtalen ble utviklet før de store endringene i Europa da Berlin-muren falt og våre nordsike, nøytrale naboland søkte om medlemskap i EU. Avtalen dekker ikke kjerneområder som utenriks- og sikkerhetspolitikk - og økonomi og valutapolitikk. Men aller viktigst, den gir oss ikke full politisk medinnflytelse og bestemmelsesrett. Det trenger vi i dagens Europa - og Europa trenger nå en aktiv nordisk røst og stemme!

Det er nødvendig å ha klart for seg at EØS som samarbeidsløsning vil kunne bli betydelig forandret i 1995. Hvis de tre andre søkerlandene sier ja og Norge sier nei, vil EØS-samarbeidet framstå som noe annet enn hva det er i dag. Hele rammen rundt et samarbeid mellom EFTA og EU blir i praksis en annen.

I dag har vi et samarbeid mellom to parter, der prosedyrer og institusjoner legger opp til et løpende samspill i saksgangen. Dette fungerer når det er 12 EU-land på den ene siden og 6 EFTA-land på den andre siden. Men det er vanskelig å se for seg hvordan det skal fungere etter intensjonene om det blir 15 EU-land på den ene siden og Norge, Island og Liechtenstein på den andre.

Innholdet i avtalen - hele det felles regelverket som vi allerede har innarbeidet i vår egen lovgivning - vil bestå. Det vil også forpliktelsene til å videreføre en felles regelutvikling. Men vi vil alvorlig svekke det element av medinnflytelse som ligger i dagens EØS.

Dersom våre nordiske naboland velger medlemskap og vi blir stående utenfor betyr det at Norge får liten innflytelse. I vårt åpne Norden blir det ikke mulig for et land å holde på høyere priser eller avgifter enn hva nabolandene har. Folk vet å si sitt om slike forskjeller. De reiser over grensen og gjør innkjøpene sine der, med de konsekvensene det har for arbeidsplassene på den norske siden av grensen.

President,

Mange tviler i EU-saken. Det finnes ikke noe fasitsvar. Men de som er i tvil må vite at både et ja og et nei får konsekvenser. Vi står uansett ved en korsvei. Et nei er ikke et ja til at alt skal fortsette som før. Det oppstår en ny situasjon om alle andre, også våre nordiske naboland, velger samarbeid, mens vi står utenfor. Det vil forandre våre forbindelser til EU og til våre nordiske naboer.

Mange er usikre på hva fremtiden vil bringe. Det vet ingen med sikkerhet. Men vi kan redusere usikkerheten. Etter min mening gjør vi det best ved å sikre oss deltakelse og innflytelse der viktige beslutninger skal tas. Det er i EU at vi kan møte våre nærmeste naboer, våre

viktigste handelspartnere og våre allierte til samarbeid. Dette må være bygget den tillit som må gjelde mellom demokratiske land. Vi kan ikke bare bygge på vår egen selvtillit.

I denne debatten har vi hørt lite om nei-sidens alternativ og svar på hvordan vi skal styrke vår evne til samarbeid og felles handling der utfordringene krever det. For meg gir det ikke økt trygghet å overlate dette ansvaret til andre land. Det setter oss ikke i bedre stand til å styrke grunnlaget for økt velferd og en trygg framtid for alle. Jeg mener det er et slikt valg som vil skape et demokratisk underskudd for Norge.